

ISSN: 2146-1961

Dikmen, M. & Öner, İ. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Mesleki Seçimlerine Etkisinin İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 15(56), 706-722.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.4462>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN MESLEKİ SEÇİMLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ*

Mualla DİKMEN

Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye, muallaozdikmen@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6384-517X

İlknur ÖNER

Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye, ioner@firat.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8319-0679

Gönderim tarihi: 01.02.2024

Kabul tarihi: 12.05.2024

Yayın tarihi: 01.06.2024

Öz

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimleri üzerindeki etkisini farklı değişkenler açısından incelemektir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin yaş düzeyleri, öğrenim gördükleri fakülte, sınıf düzeyleri, sosyo-ekonomik düzeyleri ve mesleki seçim kararını etkileyenlere göre toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların yaş, cinsiyet, fakülte, sınıf, sosyoekonomik düzeyi ve meslek seçimi kararını etkili olanların belirlenmesi amacıyla demografik bilgi formu anketi ile Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Fırat Üniversitesinde lisans programlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminin ise evrenden olasılığa dayalı basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 798 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Bulgular, üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rollerini gelenekselci rollere göre daha fazla benimsediklerini ortaya koymuştur. Ayrıca yaş, öğrenim görülen fakülte ve sosyo-ekonomik durum gibi değişkenlerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından meslek seçimi üzerinde etkili bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyenlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ve ikinci sınıfta öğrenim görenlerin dördüncü sınıftakilere göre eşitlikçi rolleri daha fazla benimsediği tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin mesleki seçim kararlarında etkili olanlar açısından eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyenlerin anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bulgular meslek seçiminin kendi kararı olduğunu belirten öğrencilerin, ailesinden etkilenenlere göre eşitlikçi cinsiyet rolünü daha fazla benimsediklerini göstermektedir. Araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rollerinin gelenekselci rollere göre daha baskın olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, meslek tercihinde cinsiyet eşitliği konusunda daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği görülmektedir. Gelecekteki çalışmalar için bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Toplumsal cinsiyet, meslek seçimi, üniversite öğrencileri.

* Bu araştırma, Mualla Dikmen'in Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülen Doktora tezi kapsamında edinilen verilerin bir kısmından üretilmiştir. Bu çalışmanın kısım araştırma bulguları The 29th International Sustainable Development Research Society ISDRS Conference: Half-Way Through Agenda 2030, Malezya, 11-13 Temmuz 2023 tarihinde sunulmuştur. Bu araştırmadaki kısmı ise geliştirilerek hazırlanmıştır.

EXAMINING THE EFFECT OF GENDER ROLES OF UNIVERSITY STUDENTS' CAREER CHOICES

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the influence of gender roles on career choices of university students from various perspectives. Additionally, the impact of gender roles on career choices of university students is investigated based on variables such as age, faculty of study, class level, socio-economic status, and factors affecting career choice. The research was conducted by using the survey model, which is one of the quantitative research methods. The study employed a demographic information form questionnaire used for identifying participants' age, gender, faculty, class, socioeconomic status, and factors influencing their career choice decisions, along with the Gender Role in Career Choice Scale. The universe of the study consists of students enrolled in undergraduate programs at Firat University. The sample of the study consists of 798 university students selected through simple random sampling method based on probability from the universe. The findings reveal that university students tend to adopt egalitarian gender roles more than traditional roles in career choices. Furthermore, variables such as age, faculty of study, and socioeconomic status were found not to be significant factors affecting gender roles in career choice. However, it was determined that students' adoption of egalitarian gender roles in career choice significantly differs according to their class levels, with second-year students showing a higher adoption compared to fourth-year students. Additionally, significant differences were observed among students who adopted egalitarian gender roles in terms of factors influencing career choice. The findings indicate that students who perceive career choice as their own decision tend to adopt egalitarian gender roles more than those influenced by their families. In line with the findings of the study, it is observed that greater efforts are needed to achieve gender equality in career choices. The results of the research demonstrate that egalitarian gender roles are more dominant than traditional roles in the career choices of university students. Several recommendations for future research are provided.

Keywords: Gender, career choice, university students.

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet; bireylerin cinsiyet kimliği, cinsiyet rolleri ve cinsiyet normları gibi sosyal faktörlerin birleşiminden oluşan bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet, bireylerin davranışlarını, tutumlarını ve beklentilerini belirleyerek sosyal yaşamın çeşitli alanlarında etki gösterebilir. Bu nedenle bireylerin toplumsal cinsiyet algıları birçok faktörden etkilenir veya etkileyebilir. Bu faktörler arasında meslek seçimi önemli bir yer tutabilir (Osmanova, 2023). Toplumsal cinsiyet normları, belirli mesleklerin belirli cinsiyetlere daha uygun olduğunu veya bireylerin belirli mesleklerde başarılı olabileceğine dair inançları şekillendirir (Akinolu, 2022). Bu nedenle, toplumsal cinsiyet algıları, bireylerin meslek tercihlerini belirlemede ve kariyer planlamalarında önemli bir rol oynayabilir.

Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Toplumsal cinsiyet kavramı ilk olarak 1970'lerin başında kullanılmaya başlanmıştır (Pilcher & Whelehan, 2004). Bu yıllardan itibaren toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Cinsiyetin İngilizce karşılığı 'sex' kelimesi iken toplumsal cinsiyetin İngilizce karşılığı 'gender'dir. İngilizcede farklı iki terim kullanılarak açıklanan kavramlar Türkçede toplumsal cinsiyet ve cinsiyet terimleriyle karşılanmaya çalışılmıştır (Dökmen, 2009). Cinsiyet, biyolojik olarak belirlenmiş olmasına karşın, toplumsal cinsiyet toplumun ve kültürün belirlediği roller, davranışlar ve beklentilerle ilişkilendirilen bir kavramdır (Wood & Eagly, 2002). Biyolojik cinsiyet bireylerin anatomik ve fizyolojik cinsiyet özelliklerine işaret ederken, toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsiyet rolleri ve cinsiyet normları gibi sosyal olarak inşa edilmiş unsurları içermektedir (Ridgeway, 2011). Bununla birlikte toplumsal cinsiyet, bir bireyin biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak, toplumsal düzlemde belirli cinsiyetlere atfedilen roller, beklentiler ve konumlarla ilişkilendirilen bir kavramdır (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyet normları, toplum tarafından belirli cinsiyetlere atanmış olan sosyal olarak kabul edilen davranışlar ve beklentilerden meydana gelir. Toplumsal olarak inşa edilmiş cinsiyet; bireylerin kimliklerini, rollerini ve cinsiyetle ilişkili davranışlarını da şekillendirmektedir (Risman, 2004). Bu nedenle toplumsal cinsiyet kavramının, insanların bakış açılarını ve tutumlarını şekillendiren güçlü bir düzenleyici faktörü barındırdığından da bahsedilmektedir (Eagly & Wood, 1999).

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, eşitlikçi ve geleneksel olmak üzere iki ana kategoride incelenebilir (Uçar vd., 2017). Bu kategoriler, cinsiyet rollerinin toplumda nasıl algılandığına ve uygulandığına odaklanmaktadır. Geleneksel yaklaşım, geçmişten günümüze birçok toplumda gözlemlenen, belirli norm ve beklentilere dayalı cinsiyet rollerini yansıtır. Bu yaklaşıma göre, kadınların ev içi sorumlulukları ve bakım rolünü üstlenmeleri, duygusal ve yumuşak karakterli olmaları beklenirken; erkeklerin ise güçlü, bağımsız ve gelir getirici rolleri benimsemeleri beklenir. Bu roller, toplumun kültürel ve tarihsel normlarından kaynaklanmakta ve cinsiyetin biyolojik cinsiyetle özdeşleştirilerek belirlenmesini yansıtmaktadır (Taşkın, 2009). Eşitlikçi yaklaşım ise cinsiyet eşitliğini ve fırsatların eşit dağılımını savunur. Bu yaklaşıma göre, cinsiyet biyolojik özelliklerle sınırlı olmayıp her birey yeteneklerine ve ilgi alanlarına göre roller üstlenebilir. Bu çerçevede, eşitlikçi yaklaşımda ev içi işlerden profesyonel kariyerlere kadar her alanda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve cinsiyet temelli

ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının önemi vurgulanır (Vefikuluçay vd., 2007). Bu yaklaşımlar, cinsiyet eşitliği mücadelesinde ve toplumsal değişimde önemli bir rol oynamaktadır.

Meslek ve Mesleki Seçimi

Meslekler, toplumsal yapıyı ve bireylerin yaşamlarını derinden etkileyen karmaşık sosyal olgulardır. Meslek kavramı, bir kişinin belirli bir işi yapma durumunu ve bu işin toplumsal değerlere, normlara, beklentilere ve statüye göre nasıl konumlandığını ifade eder (Nelson, 1988). Meslek seçimi ise bireylerin belirli bir mesleği tercih etme sürecini ve bu süreçte etkili olan faktörleri inceleyen bir alan olarak görülmektedir (Holland, 1997). Mesleklerin toplumsal yapıdaki rolü ve önemi, sosyal sınıf, cinsiyet, ırk, gibi sosyal faktörlerle yakından ilişkilidir. Meslekler, toplumdaki farklı sosyal sınıflar arasındaki eşitsizlikleri yansıtabilmektedir (Joppke, 1986). Meslek seçimi süreci, bireylerin kişisel özellikleri, değerleri, ilgi alanları ve deneyimleri gibi faktörlerin etkileşimine bağlı olarak gerçekleşir. John Holland'ın "Mesleklerin Kişilik Tipolojisi" teorisi, meslek seçimi sürecinde kişilik özelliklerinin önemini vurgulamaktadır (Holland, 1997). Teoriye göre, bireylerin kişilik özellikleri, belirli meslek türlerine olan eğilimlerini etkiler. Örneğin, dışa dönük ve maceracı kişiliklere sahip bireyler, satış veya pazarlama gibi müşteri ilişkileri gerektiren meslekleri tercih edebilirken, içe dönük ve analitik kişiliklere sahip bireyler, bilimsel araştırma veya mühendislik gibi analitik beceri gerektiren meslekleri tercih edebilir. Ayrıca, değerler de meslek seçimini etkileyen önemli bir faktördür. Bireylerin değerleri, meslek seçimlerini şekillendirebilir ve belirli meslekleri tercih etmelerine yol açabilir (Super, 1969). Bununla birlikte meslek seçimi sürecinde deneyimler de etkili olabilir. Bireylerin daha önceki deneyimleri, ilgi alanları ve yetenekleri, meslek tercihlerini etkileyebilir (Ginzberg vd., 1951). Ayrıca meslek seçimi süreci toplumsal normlar, aile, arkadaş çevresi, eğitim ve ekonomik koşullar gibi dış etkenlerden de etkilenebilir (Krieshok, Black ve McKay, 2009). Aile, çocukların meslek tercihlerini etkileyen önemli bir faktördür. Aileler, çocuklarına belirli meslekler konusunda beklentilerde bulunabilir ve onları belirli mesleklere yönlendirebilir veya engelleyebilir. Eğitim meslek seçimi sürecini etkileyen bir diğer faktördür (Rousseau ve Venter, 2009). Bireylerin eğitim düzeyi, beceri ve yetenekleri, meslek seçimine yönelik tercihlerini etkileyebilir. Ekonomik koşullar da meslek seçimi üzerinde etkili olabilir (Humlum, Kleinjans ve Nielsen, 2012). Ekonomik faktörler, bireylerin meslek tercihlerini belirleyebilir. Ekonomik olarak zorlu bir dönem geçiren bireyler, daha yüksek maaşlı veya istihdam garantili meslekler tercih edilebilirken, ekonomik refah içerisinde olan bireyler, daha fazla risk içeren ancak daha yaratıcı veya girişimci meslekler tercih edilebilir. Sonuç olarak, meslek seçimi, karmaşık bir etkileşim sonucu ortaya çıkan bir süreçtir. Bireylerin kişilik özellikleri, değerleri, deneyimleri, toplumsal normlar, aile, arkadaş çevresi, eğitim düzeyi ve ekonomik koşullar gibi birçok faktör meslek tercihlerini etkileyebilir (Frady, 2005; Zunker, 2006).

Toplumsal Cinsiyet ve Meslek Seçimi

Günümüzde toplumsal cinsiyet ve meslek seçimi arasındaki ilişki, sosyal bilimler alanında yoğun bir ilgi odağı olmuştur. Toplumsal cinsiyetin, bireylerin meslek seçimi üzerinde güçlü bir etkisi olduğu belirtilmektedir (Gökçan ve Kavas, 2018). Araştırmalar, toplumsal cinsiyetin, bireylerin mesleki ilgi, tercih ve seçimlerini etkileyen karmaşık bir olgu olduğunu göstermektedir (Aygün, Tekin ve Özdemir, 2021). Özellikle, toplumsal

cinsiyetin, toplumsal normlar, roller, beklentiler gibi faktörlerle etkileşerek meslek seçim süreçlerini şekillendirdiği vurgulanmıştır (Gökçan ve Kavas, 2018). Holland'ın Mesleki Kişilik ve İş Ortamları Kuramı, meslek seçimi süreçlerini anlamak için sıkça kullanılmaktadır (Holland, 1997). Bu kurama göre, bireylerin meslek seçimleri, kişilik özellikleri ve mesleklerin özellikleri arasındaki uyuma bağlı olarak gerçekleşir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyetin, meslek seçimlerindeki etkisinin de göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmektedir (Gökçan ve Kavas, 2018). Toplumsal cinsiyet ve meslek seçimi konusunda yapılan araştırmalar (Avcı vd., 2019; Gündüz ve Tarhan, 2015), kadınlar ve erkekler arasında farklı tercihlerin olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmalar, kadınların daha sık olarak sosyal hizmet, eğitim ve sağlık gibi alanlarda çalışma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Evans ve Steptoe, 2002). Öte yandan, erkeklerin daha sık olarak mühendislik, bilim ve teknoloji gibi alanlara yönelme eğiliminde olduğu belirtilmektedir (Lewis, 2004). Bu tercih farklılıklarının toplumsal cinsiyet normları, rolleri ve beklentileriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Gökçan ve Kavas, 2018). Ayrıca, toplumsal cinsiyet ve meslek seçimi konusunda yapılan araştırmalar, bireylerin meslek tercihlerinin sadece cinsiyetle değil, aynı zamanda yaş, sosyo-ekonomik durum, eğitim gibi faktörlerle de etkilendiğini vurgulamaktadır (Neice ve Bradley, 1979). Yapılan araştırmalar, kadınların meslek seçimlerini ekonomik güvence, iş güvencesi ve aile dengelemesi gibi faktörlerin etkilediğini belirtmektedir (Powell ve Mainiero, 1992). Aynı zamanda, erkeklerin meslek tercihlerini de maddi kazanç, sosyal statü ve liderlik beklentileri gibi faktörlerin etkilediği ifade edilmektedir (Dodson ve Borders, 2006).

Toplumsal cinsiyet ve meslek seçimi konusu aynı zamanda feminist teoriler ve toplumsal cinsiyet yaklaşımları açısından da önemlidir. Feminist teoriler, toplumsal cinsiyetin sosyal, kültürel ve politik olarak inşa edildiğini ve meslek seçimi gibi alanlarda da cinsiyet eşitsizliklerine yol açtığını vurgulamaktadır (Wajcman, 2010; Wiswall ve Zafar, 2016). Toplumsal cinsiyet yaklaşımları ise, cinsiyetin sadece biyolojik bir farklılık değil, toplumsal normlar, roller ve beklentiler tarafından da şekillendirildiğini belirtmektedir (Marini, 1990). Bu yaklaşımlar, toplumsal cinsiyetin meslek seçimi süreçlerine nasıl etki ettiğini anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Özellikle, kadınların meslek seçimlerini sınırlayıcı cinsiyet normları ve toplumsal beklentiyle karşı karşıya kaldığı ve bazı mesleklerde daha düşük ücretler ve terfi fırsatlarına sahip olduğu görülmüştür (Eccles, 1994). Bu durum, toplumsal cinsiyetin meslek seçimi süreçlerini etkilediğini ve cinsiyet eşitsizliklerine yol açtığını düşündürmektedir.

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin mesleki seçimlerinde toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl etkilediğini anlamak ve bu etkinin farklı değişkenler açısından nasıl değiştiğini belirlemektir. Araştırmacılar, öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen faktörleri daha iyi anlayabilmek ve toplumsal cinsiyet rollerinin bu süreçteki rolünü açıklamak için cinsiyetleri, yaş düzeyleri, öğrenim gördükleri fakülte, sınıf düzeyleri, sosyoekonomik düzeyleri gibi bağımsız değişkenleri seçmişlerdir. Cinsiyet, bireylerin sosyal kimliklerinden biri olup toplum içinde belirli rolleri ve beklentileri beraberinde getirebilir. Bu nedenle, cinsiyet değişkeni aracılığıyla bireylerin meslek tercihlerindeki eğilimleri ve bu tercihlerin toplumsal cinsiyet rolleriyle nasıl ilişkilendirildiğinin ortaya çıkarılması açısından mevcut araştırmada cinsiyet bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Yaş düzeyi, bireylerin olgunluk seviyesi, deneyimleri ve geleceğe yönelik beklentileri üzerinde etkili olabilir. Öğrencilerin hangi yaş grubunda oldukları, meslek seçimlerini etkileyen faktörlerin farklılaşmasında

önemli bir rol oynayabilir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte, ilgi alanları ve yetenekleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin meslek seçimleri üzerindeki etkisi, bu alanlarda edindikleri bilgi, beceri ve deneyimlerin yanı sıra o fakültenin kültürel ve sosyal dinamikleriyle de ilişkilendirilebilir. Sınıf düzeyi, öğrencilerin eğitim sürecindeki ilerlemesini yansıtır ve meslek seçimlerini etkileyen faktörlerin zamanla nasıl değiştiğini gösterir. Örneğin, birinci sınıftaki öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen faktörlerle son sınıftaki öğrencilerin farklılık gösterebilir. Sosyoekonomik düzey, öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ve sosyal statüsüyle ilgilidir. Bu, öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen ekonomik kaygılar, aile beklentileri ve erişilebilirlik gibi faktörlerin yanı sıra sosyal çevrelerinin de etkisini yansıtabilir. Bu bağımsız değişkenlerin seçilmesi, öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen faktörlerin çeşitliliğini ve karmaşıklığını anlamak için önemlidir. Araştırmanın amacı, bu faktörlerin toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimlerine olan etkisini nasıl şekillendirdiğini ve hangi değişkenlerin bu etkide belirleyici olduğunu ortaya koymaktır. Bu sayede, cinsiyet eşitliği ve kariyer gelişimi konularında daha etkili politika ve programların oluşturulmasına katkıda bulunulabilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modeline göre yürütülmüştür. Tarama modeli, nicel araştırma yöntemlerinden biri olup genellikle büyük ölçekli veri toplamak için kullanılır. Bu modelde, araştırmacılar geniş bir örneklemin genel özelliklerini incelemek ve belirli bir konu veya olguyu anlamak için kapsamlı veri toplamaktadırlar (Roberts, 1999).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Fırat Üniversitesinde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise ilgili evrenden basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 798 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 470'i (%58.90) kadın 328'i (%41.10) erkektir. Öğrencilerin 253'ü (%31.70) birinci sınıfta, 215'i %26.94) ikinci sınıfta, 61'i (%7.64) üçüncü sınıfta ve 269'u (%33.71) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedirler. Araştırmanın verileri 2021-2022 bahar yarıyılında toplanmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları Fırat Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi'nin Öğrenme Yönetim Sistemine (ÖYS) yüklenerek öğrencilere çevrimiçi olarak sunulmuştur. ÖYS'nin kullanılmasının nedeni COVID-19 Pandemisi sonrası tüm derslere yönelik doküman paylaşılması nedeniyle bu sistem sürekli olarak öğrenciler tarafından aktif kullanılmaktadır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan üniversite öğrencileri, araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgilendirilerek yazılı onamları alınmıştır. Araştırma, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik kurulunun /14/01/2022-tarihli E-97132852-302.14.01-134341 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma kapsamında farklı soru şekilleri kullanılmıştır. Detaylı soruların bir kısmında ise Gökcan ve Büyükgöze-Kavas (2018) tarafından geliştirilen "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği'nin kullanım izni alınarak kaynaklık etmiştir. Ölçekte yer alan maddeler Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülen doktora tezi kapsamında tarafımızdan geliştirilen farklı araştırma sorularıyla (nitel ve nicel) birlikte ele alınmıştır. Araştırmamızın analizlerinde toplam puan üzerinden yorumların yapılması amacıyla tezde yer alan diğer nitel ve nicel araştırma sorularının detayları bulunmakta ancak burada bir kısmına değinilmektedir. Bu çalışmada ise bunların detayları değil, yalnızca ölçek maddelerinin verilerinin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü ölçeği 17 madde ve iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin boyutları gelenekselci ve eşitlikçi roller olarak adlandırılmıştır. Ölçek beşli likert olarak puanlanmaktadır (1: Tamamen Katılmıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum). Gökcan ve Büyükgöze-Kavas (2018) ölçeğin tamamı için güvenilirlik katsayısı Cronbach alfa değerini .89 olarak tespit etmiştir. Ölçeğin "Gelenekselci " alt boyutu için Cronbach alfa değeri .88, "Eşitlikçi" alt boyutu için Cronbach alfa değeri ise .77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geliştirme çalışmasında Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) ilişkin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($X^2 = 338.280$, $df = 129$, $p < .001$, $CFI = 0.93$, $AGFI = 0.90$, $RMSEA = 0.57$, $SRMR = .09$). Mevcut araştırmada ölçeğin tamamı için Cronbach alfa değerinin .91, Geleneksel "Gelenekselci" alt boyutu için .87 ve "Eşitlikçi" alt boyutu için .89 olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda ölçeğin araştırmada kullanılmasının uygun olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında kullanılan bir diğer anket katılımcıların demografik bilgileri içermektedir. Demografik bilgi formu anketinde katılımcıların cinsiyet, yaş düzeyi, öğrenim gördükleri fakülte, sınıf düzeyi, sosyoekonomik durum ve bölüm seçim kararlarını kimin verdiklerine yönelik sorular yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada ilk olarak öğrencilerden elde edilen veriler normallik açısından değerlendirilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin [-1.5 ile 1.5] arasında olması dağılımın normalliğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Envanterin basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde [1.412; 1.316] normallik varsayımının karşılandığı görülmüştür. Bu doğrultuda bağımsız değişkenlerden iki gruplu karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t testi, ikiden daha fazla gruplu karşılaştırmalarda Tek Yönlü ANOVA analizi kullanılmıştır. İstatistiksel analizler SPSS 22 programı kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada ilk olarak üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ölçekten aldıkları puan ortalamaları incelenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini.

	S	\bar{x}	ss
Geleneksel Tutum	798	2.51	.286
Eşitlikçi Tutum	798	3.80	.270

Tablo 1’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarına yönelik düzey ortalamaları geleneksel boyutta $2.21 \pm .286$ olduğu eşitlikçi boyutta ise $3.80 \pm .270$ olduğu belirlenmiştir. Bulgular üniversite öğrencilerinin çoğunlukla eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsedikleri söylenebilir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenleri açısından meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Karşılaştırılması

	Cinsiyet	S	\bar{x}	ss	t	sd	p
Geleneksel	Kadın	470	2.50	0.29	-.690	795	.491
	Erkek	328	2.51	0.29			
Eşitlikçi	Kadın	470	3.79	0.26	-.500	795	.617
	Erkek	328	3.80	0.28			

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, geleneksel ve eşitlikçi tutuma sahip olanların cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$). Bireylerin meslek seçimlerindeki tercihleri ve yetenekleri, cinsiyet rollerinden bağımsız olarak şekillenebilir. Her bireyin kendi ilgi alanları, becerileri ve değerleri meslek seçimlerinde belirleyici olabilir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları yaş düzeyleri açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Düzeylerine Göre Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Karşılaştırılması.

	Yaş Düzeyi	S	\bar{x}	ss	F	p
Geleneksel	18 yaş altı	115	2.49	0.31	.493	.741
	18-20 yaş	313	2.51	0.27		
	21-23 yaş	173	2.50	0.30		
	24-26 yaş	156	2.51	0.29		
	27 yaş ve üstü	41	2.56	0.25		
	Toplam	798	2.51	0.29		
Eşitlikçi	18 yaş altı	115	3.78	0.27	.828	.508
	18-20 yaş	313	3.81	0.27		
	21-23 yaş	173	3.78	0.27		
	24-26 yaş	156	3.78	0.27		
	27 yaş ve üstü	41	3.82	0.24		
	Toplam	798	3.80	0.27		

Tablo 3’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve eşitlikçi tutuma sahip olanların yaş düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p > .05$). Bu doğrultuda yaş düzeyinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri açısından etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülterlere göre meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülterlere Göre Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Karşılaştırılması.

	Fakülte	S	\bar{x}	ss	F	p
Geleneksel	Eğitim Fakültesi	200	2.50	0.30	.074	.990
	İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi	143	2.52	0.30		
	Mühendislik Fakültesi	138	2.50	0.27		
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	183	2.50	0.27		
	Teknoloji fakültesi	134	2.50	0.29		
	Toplam	798	2.51	0.29		
Eşitlikçi	Eğitim Fakültesi	200	3.80	0.27	.172	.953
	İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi	143	3.79	0.27		
	Mühendislik Fakültesi	138	3.78	0.27		
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	183	3.80	0.27		
	Teknoloji fakültesi	134	3.79	0.28		
	Toplam	798	3.80	0.27		

Tablo 4’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve eşitlikçi tutuma sahip olanların öğrenim gördükleri fakülterlere istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p > .05$). Bu bulgu, fakülterler arasında cinsiyet rollerinin meslek seçimine etkisinde önemli farklılıklar olmadığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Karşılaştırılması.

	Sınıf	S	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Geleneksel	1. sınıf	253	2.52	0.30	.994	.395	-
	2. sınıf	215	2.49	0.27			
	3. sınıf	61	2.54	0.29			
	4. sınıf	269	2.50	0.29			
	Toplam	798	2.51	0.29			
Eşitlikçi	1. sınıf	253	3.79	0.27	2.978	.031*	2>4
	2. sınıf	215	3.84	0.28			
	3. sınıf	61	3.77	0.32			
	4. sınıf	269	3.77	0.25			
	Toplam	798	3.80	0.27			

* $p < .05$

Tablo 5’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre geleneksel tutumu benimseyenlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenirken ($p > .05$), eşitlikçi tutumu benimseyenlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). Eşitlikçi tutuma ilişkin algılarının hangi sınıf düzeyleri açısından anlamlı düzeyde farklılaştığının belirlenmesi amacıyla yapılan tamamlayıcı analizlerden Sheffe sonuçlarına göre; üniversite ikinci sınıf öğrencilerinin eşitlikçi cinsiyet rollerinin dördüncü sınıftaki öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgu eşitlikçi tutumu benimseyen öğrencilerin üniversite eğitimi boyunca toplumsal cinsiyet algılarının değişebileceğini ve bu değişimin meslek tercihlerini etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik düzeylerine göre meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Karşılaştırılması.

	Sosyoekonomik	S	\bar{x}	ss	F	p
Geleneksel	Düşük	93	2.49	0.29	.339	.713
	Orta	408	2.51	0.28		
	Yüksek	297	2.50	0.29		
	Toplam	798	2.51	0.29		
Eşitlikçi	Düşük	93	3.79	0.25	.058	.943
	Orta	408	3.80	0.28		
	Yüksek	297	3.79	0.26		
	Toplam	798	3.80	0.27		

Tablo 6’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve eşitlikçi tutuma sahip olanların sosyo-ekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p > .05$). Bulgular, meslek tercihlerinin toplumsal cinsiyet algıları veya sosyoekonomik durumdan ziyade diğer faktörlere bağlı olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında son olarak üniversite öğrencilerine “mesleki seçim kararınız kimden etkilendi?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara göre meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi Kararını Etkileyenlere Göre Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Karşılaştırılması.

	Meslek Seçiminde Etkili Olanlar	S	\bar{x}	ss	F	p	Farklılık
Geleneksel	Kendi kararım	299	2.51	0.29	.640	.634	-
	Ailem	201	2.52	0.27			
	Arkadaşlarım	121	2.48	0.27			
	Akrabalarım	62	2.51	0.27			
	Çevrem	54	2.47	0.32			
	Diğer	61	2.50	0.28			
	Toplam	798	2.51	0.29			
Eşitlikçi	Kendi kararım	299	3.83	0.29	5.885	.000	1>2
	Ailem	201	3.72	0.24			
	Arkadaşlarım	121	3.81	0.23			
	Akrabalarım	62	3.73	0.29			
	Çevrem	54	3.71	0.24			
	Diğer	61	3.82	0.22			
	Toplam	798	3.80	0.27			

Tablo 7’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel tutumu benimseyenlerin mesleki seçim kararlarına etkileyenler açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenirken ($p > .05$), meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyenlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan Sheffe analizi sonucunda meslek seçiminin kendi kararları olduğunu belirtenler ile ailesi olduğunu belirtenler arasında kendi kararlarını verenlerin eşitlikçi cinsiyet rollerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < .05$). Bulgular, üniversite öğrencilerinin meslek seçimlerinde toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinin, geleneksel tutumları olanlar arasında farklılık

göstermediğini, ancak eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyenler arasında belirgin bir farklılık olduğunu göstermektedir. Ayrıca, meslek seçiminde kendi kararlarını verenlerin eşitlikçi cinsiyet rollerini daha benimsedikleri görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde eşitlikçi tutumu daha fazla benimsediklerini göstermektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet normlarının mesleki tercihler üzerindeki etkisinin önemli olduğunu göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, toplum tarafından kadınlara ve erkeklere uygun görülen davranış ve tutum kalıpları olarak tanımlanabilir (Jackson, Sullivan ve Rostker, 1988). Bu roller, geleneksel ve eşitlikçi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Larsen ve Long, 1988). Geleneksel cinsiyet rolleri, kadınları ev ve aileyle, erkekleri ise iş dünyası ile ilişkilendirmektedir. Eşitlikçi cinsiyet rolleri ise her iki cinsiyet için de eşit hak ve fırsatlar olması gerektiğini savunur (Uçar vd., 2017). Yapılan araştırmalar toplumsal cinsiyet algısının, bireylerin kariyer tercihlerini şekillendirmedeki önemini vurgulamaktadır (Correll, 2001). Yapılan bir araştırmada kadınlar sıklıkla bakım, eğitim ve sosyal hizmet gibi alanlara yönelirken, erkekler daha çok mühendislik, bilgisayar bilimi ve işletme gibi teknik alanlara ilgi gösterdiği ortaya konmuştur (Shann, 1983). Bu eğilimler, toplumsal cinsiyet normlarının meslek tercihlerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Ayrıca, cinsiyet rollerinin meslek seçimindeki etkisinin, bireylerin eğitim ve kariyer planlaması sürecindeki farklı deneyimlerine de yansıdığı görülmektedir. Toplumsal olarak kabul görmüş cinsiyet normlarına uymayan meslek tercihlerinde bulunan bireyler, aileleri, eğitimcileri ve işverenleri tarafından desteklenme konusunda bir takım problemler yaşamaktadırlar (Simpson, 2005). Bu durum, toplumsal cinsiyet normlarının bireylerin meslek seçimleri üzerindeki etkisini güçlendirmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın sonuçları alanyazınla uyumlu ve tutarlı olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, geleneksel ve eşitlikçi tutuma sahip olanların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu bulgu, meslek tercihlerinde toplumsal cinsiyetin etkisinin, bireylerin tutumlarına bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bu sonuç, meslek seçimi bağlamında cinsiyet eşitliği konusunda önemli bir durum olarak düşünülebilir. Çünkü eşitlikçi tutumlar sergileyen bireylerin, cinsiyetlerine bakılmaksızın benzer meslek tercihlerinde bulunmaktadır (Uçar vd., 2017). Öte yandan, araştırmanın bulguları, geleneksel cinsiyet rollerinin hala bazı bireylerin meslek seçimlerini etkilediğini göstermektedir. Bu durum, cinsiyet eşitliği için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini göstermektedir (Kossek, Su ve Wu, 2017). Özellikle, eğitim ve toplumsal bilincin artırılması yoluyla meslekler açısından cinsiyetçi bakış açısının azaltılması önemlidir. Aksi halde mühendislik, işletme vb. meslekler açısından kadınların, hemşirelik, sekreterlik vb. meslekler açısından ise erkeklerin istihdama dâhil edilmesi zorlaşabilir. Bu durum, bireylerin daha özgürce ve eşit şartlar altında meslek tercihlerini yapmalarını engelleyebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve eşitlikçi tutuma sahip olanların yaş düzeylerine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu bulgu, meslek

tercihlerinde toplumsal cinsiyetin etkisinin yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bu bağlamda, yaşın meslek seçiminde belirleyici bir faktör olmadığını ve toplumsal cinsiyetin etkisinin yaş faktörüne bağlı olmadığını söylenebilir. Bununla birlikte, yaşın meslek tercihlerini etkileyen diğer faktörlerle ilişkili olabileceği düşünülebilir. Yaşın bireylerin kariyer deneyimi, finansal durumu vb. faktörlerle ilişkili olabileceği düşünülebilir (Türkay ve Eryılmaz, 2010). Bu faktörler, meslek tercihlerini etkileyen önemli değişkenler olup toplumsal cinsiyetin algısı üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, yaşın meslek tercihlerini etkileyen kültürel ve toplumsal normlarla da ilişkili olabileceği bazı araştırmalarda vurgulanmaktadır (Bölükbaş, 2018). Belirli bir yaş aralığındaki bireylerin belirli meslekleri tercih etme eğiliminde olmaları, toplumun o yaş grubuna yönelik beklentileri veya kariyer hedefleri ile ilişkili olabilir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009). Bu durum, yaşın meslek tercihlerini şekillendirmedeki rolünün daha derinlemesine incelenmesini ve farklı değişkenler bağlamında ele alınmasının önemini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülterlere göre meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşmadığını göstermektedir. Toplumsal cinsiyetin meslek seçimindeki rolünün fakülterlere bağlı olarak farklılaşmayışı, eşitlikçi tutumların ve cinsiyet eşitliği çabalarının etkisini yansıtabilir. Eşitlikçi tutumu benimseyen bir fakültede, kadın ve erkek öğrenciler arasında meslek tercihleri konusunda daha az cinsiyet ayrımcılığı olabilir. Bu durum toplumsal cinsiyetin meslek seçimlerinde belirleyici olmasını engelleyebilir. Mevcut araştırmanın sonuçları, önceki araştırmalara paralellik göstermektedir (Ünal, Tarhan ve Çürükvelioğlu-Köksal, 2017; Ekinci, 2017). Bu doğrultuda mevcut araştırmanın bulguları alanyazınla tutarlı olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre geleneksel tutumu benimseyenler açısından anlamlı farklılık göstermezken, eşitlikçi tutumu benimseyenler açısından anlamlı düzeyde farklılık belirlenmiştir. Bu bulgu, meslek tercihlerinde toplumsal cinsiyetin etkisinin öğrencilerin sınıf düzeylerine bağlı olarak farklılaşabileceğini göstermektedir. Bu sonuçlar, toplumsal cinsiyetin meslek seçimi üzerindeki etkisinin, bireylerin eşitlikçi veya geleneksel tutumlarını ne kadar benimsediklerine bağlı olabileceğini göstermektedir. Eşitlikçi tutumu benimseyen bireylerin, cinsiyet temelli rollere daha az bağlı kaldığı ve meslek seçimlerinde daha özgür oldukları görülmektedir. Ancak, geleneksel tutumu benimseyenlerin meslek seçiminde cinsiyetin etkisinin istatistiksel olarak farklılaşmaması, bu grup içinde daha katı cinsiyet rollerine bağlı kalındığı şeklinde yorumlanabilir. Ünal, Tarhan ve Çürükvelioğlu-Köksal (2017) tarafından yapılan araştırmada sınıfı düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı ilişkinin bulunması mevcut araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Toplumsal cinsiyetin geleneksel ve eşitlikçi tutuma sahip olan üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik düzeylerine göre meslek seçimlerinde anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Sonuçlar, üniversite öğrencilerinin cinsiyet temelli meslek tercihlerinin sosyoekonomik faktörlere bağlı olarak farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, bu sonuç, toplumsal cinsiyet algılarının meslek seçimindeki etkisinin, katılımcıların farklı sosyoekonomik düzeylerdeki tutumlarına bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bazı araştırmalar (Hannah ve Kahn, 1989) sosyoekonomik düzey açısından cinsiyet rollerinin meslek tercihleri üzerinde belirleyici

bir faktör olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte bazı araştırmaların (Altuntaş ve Altınova, 2015) sosyoekonomik düzeyin toplumsal cinsiyet algısı ve meslek seçiminde etkili olduğu sonucuna ulaştıkları görülmektedir. Çeşitli araştırmalardaki farklı sonuçların altında yatan nedenleri anlamak, sosyal bilimlerde karmaşık bir süreçtir. Araştırmalardaki bu farklılıkların bir kısmı, örneklem seçimi ve kültürel bağlam gibi yöntemsel farklılıklardan kaynaklanabilmektedir (Tuncer vd., 2017). Bazı araştırmalar, belirli bir bölgedeki veya demografik gruptaki katılımcılarla sınırlı olabilir. Bu durum, sonuçların farklılaşmasının en önemli nedenleri arasında sayılabilir. Ayrıca, cinsiyet rolleri ve meslek tercihleri üzerindeki algılar ve etkiler, zamanla ve kültürel olarak değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, farklı zaman dilimlerinde yapılan araştırmalar farklı sonuçlar gösterebilir. Mevcut araştırmanın sonuçları, toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimi üzerindeki etkisi bağlamında sosyo-ekonomik düzeyin önemli bir rol oynamadığını göstermektedir. Ayrıca bu sonuçlar, toplumsal cinsiyetin meslek tercihlerini şekillendirme konusundaki ön yargıların sosyo-ekonomik faktörlerden bağımsız olabileceğini göstermektedir.

Araştırmada son olarak üniversite öğrencilerinin meslek seçim kararlarını etkileyenler açısından meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü incelenmiştir. Sonuçlar geleneksel tutumu benimseyen öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, mesleki karar vericiler tarafından etkilenmediğini göstermektedir. Meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rollerini daha fazla benimseyenler açısından kendi kararlarını veren bireylerin meslek tercihlerinde aileleri tarafından yönlendirilenlere göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları görülmektedir. Sarıkaya ve Khorshid (2009) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin meslek seçimlerinde kendi kararlarının daha etkili olduğu ortaya konulmuştur. Bununla birlikte Genç, Kaya ve Genç (2007) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin büyük bir kısmının ailelerinin önerileri doğrultusunda mesleklerini seçtikleri görülmektedir. Ailelerin meslek seçimi üzerindeki etkisi, toplumsal cinsiyet rollerinin kalıplaşmasını ve eşitsizliğini artırabilir. Geleneksel aileler bazı meslekleri daha erkeksi görürken bazı meslekleri daha kadınsı görebilmektedirler (Gökcan ve Büyükgöze-Kavas, 2018). Bu durum bireylerin kendi benliklerini gerçekleştirmelerini ve toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadele etmelerini zorlaştırarak eşitlikçi tutum algılarının azalmasına neden olabilir.

ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları ışığında, meslek tercihinde cinsiyet eşitliği konusunda daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği açıktır. Özellikle, eğitim ve toplumsal bilincin artırılması yoluyla meslekler açısından cinsiyetçi bakış açısının azaltılması önemlidir. Aksi halde, toplumsal cinsiyet normlarına uymayan meslek tercihlerinde bulunan bireylerin desteklenme konusunda yaşadığı zorluklar devam edecektir. Bununla birlikte, araştırmanın sonuçları sosyoekonomik düzeyin cinsiyet rollerinin meslek tercihleri üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Bu da, cinsiyet eşitliği hedeflerine ulaşma yolunda sosyo-ekonomik düzeyin önemli bir rol oynamadığını göstermektedir. Ancak, toplumsal cinsiyet normlarının sosyo-ekonomik faktörlerden bağımsız olarak meslek tercihlerini şekillendirebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Sonuç olarak, araştırmanın bulguları cinsiyet eşitliği çabalarının ve toplumsal cinsiyet normlarının meslek tercihlerini etkileyen önemli

faktörler olduğunu vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, daha eşitlikçi bir toplum için eğitimden iş dünyasına kadar geniş bir yelpazede daha fazla araştırmaların yapılmasının önemini ortaya koymaktadır.

Etik Metni

Bu makale, dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına olarak uygun olarak hazırlanmıştır. Herhangi bir ihlal durumunda, sorumluluk yazarlara aittir. Araştırma, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik kurulunun 14/01/2022-tarihli E-97132852-302.14.01-134341 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı %40'tır. Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Akınolu, M. (2022). Gender stereotypes and career choices: A cross-sectional study on a group of South African students in construction programmes. *Acta Structilia*, 29(2), 83-115.
- Altuntaş, O. (2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Journal of Turkish Studies*, 10(6), 83-100.
- Avcı, Ö. H., Tozar, M. Z., Hasret, Y., Yiğit, S., & Özdemir, E. (2019). Toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimi ölçeğinin geliştirilmesi-kız öğrenci formu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45(45), 252-266.
- Aygün, Ş., Tekin, S., & Özdemir, R. (2021). Farklı meslek grupları bağlamında toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık düzeyi arasındaki ilişki. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 2288-2309.
- Bölükbaş, N. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve etkileyen faktörler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 10-17.
- Correll, S. (2001). Gender and the career choice process: The role of biased self-assessments. *American Journal of Sociology*, 106, 1691 - 1730. <https://doi.org/10.1086/321299>.
- Dodson, T., & Borders, L. (2006). Men in traditional and nontraditional careers: Gender role attitudes, gender role conflict, and job satisfaction. *Career Development Quarterly*, 54, 283-296. <https://doi.org/10.1002/J.2161-0045.2006.TB00194.X>.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem yayıncılık.
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54(6), 408-423.
- Eccles, J. (1994). Understanding women's educational and occupational choices: applying the eccles et al. model of achievement-related choices. *Psychology of Women Quarterly*, 18, 585-609. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1994.tb01049.x>.
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *İlköğretim Online*, 16(2), 394-405.

- Evans, O., & Steptoe, A. (2002). The contribution of gender-role orientation, work factors and home stressors to psychological well-being and sickness absence in male- and female-dominated occupational groups. *Social Science & Medicine*, 54(4), 481-92. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(01\)00044-2](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(01)00044-2).
- Frady, W. P. (2005). *A study of high school student's career interest inventories and their relationships to students completion of occupational programs* (Unpublished doctoral dissertation). Clemson University, USA.
- Ginzberg E., Ginsburg S.W., Axelrad S., & Herma J. L. (1951). *Occupational Choice: An approach to a general theory*. Columbia University Press.
- Gökcan, M., & Büyükgöze-Kavas, A. (2018). Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 48-67.
- Gündüz, H. Ç., & Tarhan, S. (2015). Toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutum ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4(1), 21-33.
- Hannah, J. A. S., & Kahn, S. E. (1989). The relationship of socioeconomic status and gender to the occupational choices of grade 12 students. *Journal of Vocational Behavior*, 34(2), 161-178.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Psychological Assessment Resources.
- Humlum, M. K., Kleinjans, K. J., & Nielsen, H. S. (2012). An economic analysis of identity and career choice. *Economic inquiry*, 50(1), 39-61.
- Jackson, L., Sullivan, L., & Rostker, R. (1988). Gender, gender role, and body image. *Sex Roles*, 19, 429-443. <https://doi.org/10.1007/BF00289717>.
- Joppke, C. (1986). The cultural dimensions of class formation and class struggle: On the social theory of Pierre Bourdieu. *Berkeley Journal of Sociology*, 31, 53-78.
- Kossek, E., Su, R., & Wu, L. (2017). "Opting Out" or "Pushed Out"? Integrating Perspectives on Women's Career Equality for Gender Inclusion and Interventions. *Journal of Management*, 43, 228 - 254. <https://doi.org/10.1177/0149206316671582>.
- Krieschok, T. S., Black, M. D., & McKay, R. A. (2009). Career decision making: The limits of rationality and the abundance of non-conscious processes. *Journal of Vocational Behavior*, 75(3), 275-290.
- Larsen, K., & Long, E. (1988). Attitudes toward sex-roles: Traditional or egalitarian?. *Sex Roles*, 19, 1-12. <https://doi.org/10.1007/BF00292459>.
- Lewis, I. (2004). Gender and professional identity: A qualitative study of social workers practising as counsellors and psychotherapists. *Australian Social Work*, 57, 394 - 407. <https://doi.org/10.1111/j.0312-407X.2004.00169.x>.
- Marini, M. (1990). Sex and gender: What do we know?. *Sociological Forum*, 5, 95-120. <https://doi.org/10.1007/BF01115139>.
- Neice, D., & Bradley, R. (1979). Relationship of age, sex, and educational groups to career decisiveness. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 271-278. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(79\)90055-1](https://doi.org/10.1016/0001-8791(79)90055-1).
- Nelson, D. L. (1988). Occupation: Form and performance. *The American Journal of Occupational Therapy*, 42(10), 633-641.

- Pilcher, J., & Whelehan, I. (2016). *Key concepts in gender studies*. Sage.
- Powell, G., & Mainiero, L. (1992). Cross-Currents in the River of Time: Conceptualizing the Complexities of Women's Careers. *Journal of Management*, 18, 215 - 237. <https://doi.org/10.1177/014920639201800202>.
- Ridgeway, C. L. (2011). Framed before we know it: How gender shapes social relations. *Gender & Society*, 25(2), 151-176.
- Risman, B. J. (2004). Gender as a social structure: Theory wrestling with activism. *Gender & Society*, 18(4), 429-450.
- Roberts, E. S. (1999). In defence of the survey method: An illustration from a study of user information satisfaction. *Accounting & Finance*, 39(1), 53-77.
- Rousseau, G. G., & Venter, D. J. (2009). Investigating the importance of factors related to career choice. *Management Dynamics: Journal of the Southern African Institute for Management Scientists*, 18(3), 2-14.
- Sarikaya, T., & Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Shann, M. (1983). Career plans of men and women in gender-dominant professions. *Journal of Vocational Behavior*, 22, 343-356. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(83\)90018-0](https://doi.org/10.1016/0001-8791(83)90018-0).
- Simpson, R. (2005). Men in non-traditional occupations: Career entry, career orientation and experience of role strain. *Gender, Work and Organization*, 12, 363-380. <https://doi.org/10.1111/J.1468-0432.2005.00278.X>.
- Super, D. E. (1969). Vocational development theory: Persons, positions, and processes. *The counseling Psychologist*, 1(1), 2-9.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using ANOVA* (Vol. 724). CA: Thomson/Brooks/Cole.
- Taşkın, L. (2019). *Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği*. Akademisyen Kitabevi.
- Tuncer, M., Berkant, H., & Dikmen, M. (2017). Sosyal araştırmalardaki ölçek bulgularına örneklem etkisinin araştırılması. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(11), 1-10.
- Türkay, O., & Eryılmaz, B. (2010). Kariyer değerleri ve kariyer yolu tercihleri ilişkisi: Türk turizm sektöründen örnekler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 179-200.
- Osmonova, N. (2023). *Üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolü, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye.
- Uçar, T., Derya, Y. A., Karaaslan, T., & Tunç, Ö. A. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları. *Sürekli Tıp Dergisi*, 26(3), 96-103.
- Ünal, F., Tarhan, S., & Çürükvelioğlu-Köksal, E. Ç. (2017). Toplumsal cinsiyet algısını yordamada cinsiyet, sınıf, bölüm ve toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 6(1), 227-236.

- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 35, 29-56.
- Vefikuluçay, A. G. D., Zeyneloğlu, A. G. S., Eroğlu, K., & Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Wajcman, J. (2010). Feminist Theories of Technology. *Cambridge Journal of Economics*, 34, 143-152. <https://doi.org/10.1093/CJE/BEN057>.
- Wiswall, M., & Zafar, B. (2018). Preference for the workplace, investment in human capital, and gender. *The Quarterly Journal of Economics*, 133(1), 457-507.
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, 128(5), 699-727.
- Zunker, V. G. (2006). *Career caunseling a holistic approach*. ABD: Brooks/Cole Product